

Pradeda darbą nauja PLB atstovė Lietuvoje S. Kondratas: lietuvybė diasporoje turi klestėti

Neringa BUDRYTĖ

Prie Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdybos jungiasi socialinės ir ekonominės politikos ekspertė, visuomenės veikėja, buvusi Prezidento Valdo Adamkaus patarėja Skirma Kondratas. Ji pakeis PLB atstovę Lietuvoje – rekordiškai ilgai, daugiau kaip 10-metį, neatlygintinai dirbusią Vidą Bandis. Kondratas iš Lietuvos išvyko dar visai mažytė, tėvams bėgant nuo sovietų, ir ilgą laiką gyveno Jungtinėse Amerikos Valstijose. Nepaisydama užimtų aukštų pareigų už Atlanto, netrukus po Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo ji grįžo į Lietuvą ir aktyviai įsitraukė į valstybės kūrimą, ypač daug nuveikė socialinių reformų ir skurdo mažinimo srityje. Tapdama PLB atstove Lietuvoje, S. Kondratas žada vieningai dirbti su valstybės institucijomis ir skirti daug dėmesio prioritetiniams diasporos klausimams, tarp jų – ir būsimam referendumui dėl gimstant įgytos Lietuvos pilietybės išsaugojimo.

Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdyba vienbalsiai pritarė savo atstovybės Lietuvoje vairą perduoti buvusiai išeivijos atstovei, 1999 metais iš JAV į Lietuvą sugrįžusiai Skirmai Kondratas. Ji nuo sausio 16 dienos keičia buvusią atstovybės vadovę Vidą Bandis, šias pareigas ėjusią nuo 2009 metų lapkričio ir tapusią ilgiausiai išdirbusia Pasaulio Lietuvių Bendruomenės atstove Lietuvoje. Atsisveikindama su V. Bandis, PLB pirmininkė Dalia Henke dėkojo už ilgametį, pasiaukojantį, be atlygio atliekamą darbą visiems pasaulio lietuviams.

Lietuvius visame pasaulyje vienijanti Pasaulio Lietuvių Bendruomenė – 1949 m. įkurta visuomeninė nepolitinė organizacija, kurios nariai dirba savanoriškais pagrindais. Jos tikslas – išlaikyti tautiškumą, kalbą, kultūrą, papročius ir kitaip remti Lietuvą pasaulyje. Organizacija šiuo metu veikia 55 pasaulio šalyse, kur yra oficialiai įkurtos lietuvių bendruomenės.

PLB atstovas Lietuvoje – itin svarbios pareigos, nes būtent per Lietuvoje, Seimo rūmuose, įsikūrusią atstovybę Bendruomenė vykdo daugelį darbų ir iniciatyvų: įgyvendina projektus, palaiko ryšius su valstybinėmis ir visuomeninėmis organizacijomis, dalyvauja diasporai aktualiuose posėdžiuose ir diskusijose, bendradarbiauja su Seimo ir Vyriausybės nariais. Tai – tarsi tiltas tarp diasporos ir Lietuvos, užtikrinantis geresnį lietuvių bendruomenių interesų atstovavimą įvairiose institucijose. Ne veltui užimti šią atsakingą poziciją PLB valdyba patikėjo diasporą gerai pažįstančiai, dideliu indėliu prie Lietuvos augimo ir žmonių gerovės prisidėjusiai S. Kondratas.

Skirma Kondratas bakalauro laipsnį įgijo Harvardo universitete. Bostono universitete įgijusi istorijos magistro laipsnį, S. Kondratas vėliau George'o Masono universitete baigė verslo administravimo magistro studijas. Ėjo aukštas pareigas JAV prezidentų Ronaldo Reigano bei Džordžo Bušo (vyresniojo) vyriausybių administracijose. Nors karjera klostėsi itin sėkmingai, S. Kondratas priėmė Prezidento Valdo Adamkaus kvietimą ir 1999 m etais, grįžusi į Lietuvą, tapo V. Adamkaus patarėja socialinių reformų klausimais. Tuomet ir vėliau daug dirbo siekiant pokyčių socialinės apsaugos ir lygių galimybių, skurdo ir atskirties mažinimo, pilietinės visuomenės stiprinimo ir kitose srityse.

Vilkaviškyje gimusi S. Kondratas sako norėjusi savo žiniomis įsitraukti į valstybės kūrimą, nes Lietuvą visuomet laikė itin svarbia tapatybės dalimi, nors ir ją paliko dar kūdikystėje, tėvams traukiantis nuo karo ir sovietų priespaudos.

Apie išskirtinę savo šeimos emigracijos istoriją, uolų lietuvybės saugojimą gyvenant toli už Atlanto, vėliau priimtą sprendimą grįžti ir planus darbuojantis Pasaulio Lietuvių Bendruomenėje S. Kondratas plačiau pasakoja „Pasaulio lietuviui".

Jūsų emigracijos istorija iš tiesų ypatinga. Dabar daugelis išvažiuoja iš Lietuvos dėl asmeninių priežasčių, o Jūs bėgote nuo sovietų priespaudos, buvote tikrieji karo pabėgėliai. Papasakokite, kaip Jūsų šeimai pavyko

pasitraukti ir kaip dabar, karo Ukrainoje kontekste, prisimenate tuos įvykius?

Aš tų įvykių tikrai neprisimenu, nes tebuvau gal pusės metukų kūdikis, kai tėvai pasitraukė. Bet Jūs teisingai sakote – tėvai bėgo nuo karo, iš pradžių arkliu ir vežimu per Rytprūsius, pasiimdami mane ir keliais metais vyresnę sesutę. Karo Ukrainoje kontekste dažnai prisimenu jų pasakojimus apie tą siaubingą kelionę į nežinią. Karui dar nesibaigus, keliaujant per Vokietiją, jie patyrė ir sąjungininkų bombardavimą. Kai bėgo, jie dar turėjo vilčių grįžti. Ukrainiečiai dabar irgi turi tokių vilčių, ir tikėkimės, kad karą laimės, kad jie greitai sulauks tokios galimybės.

Lietuvą kartu su šeima palikote būdama visai mažytė. Tačiau Lietuva visuomet buvo Jūsų tapatybės dalimi. Kas labiausiai padėjo nenukirsti tų šaknų?

Pokario emigrantai buvo Lietuvos patriotai, daugelis jų – inteligentai ir visuomenininkai. Jie iš karto pradėjo organizuotis dar pabėgėlių stovyklose, leido laikraščius, grožinę literatūrą, organizavo mokyklas ir kultūrinius renginius. Visa tai tęsė emigravę į įvairias pasaulio šalis.

Aš augau supama lietuviškos aplinkos, lankiau Bostono šeštadieninę mokyklą, priklausiau lietuviškoms organizacijoms, mokiausi groti pianinu pas kompozitorių Jeronimą Kačinską, baleto – pas baleriną Tatjaną Babuškinaitę-Vasiliauskienę. Mane pirmoje klasėje mokė skaityti aktorius Henrikas Kačinskas, draugavau su Brazdžionyte, Gimbutaitėmis. Galima sakyti, tos šaknys niekada nebuvo nukirstos, užaugau žinodama, kad aš lietuvė. Na, žinoma, veikė ir tėvų ilgesys Lietuvai.

Turbūt galėtumėte prisiminti daugybę istorijų apie tai, kaip tuomet, gyvenant Jungtinėse Amerikos Valstijose, tai yra, labai toli nuo Lietuvos, atskirtos geležine uždanga, Jums vis tiek pavyko būti gimtosios šalies dalimi, išsaugoti lietuvybę? Ne visiems tai pavyksta. Kita vertus, turbūt tuomet puoselėti lietuviškumą nebuvo taip lengva, lyginant su dabartiniais laikais.

Man atrodo, kad tais laikais kai kuriais atžvilgiais gal buvo ir lengviau. Jau minėjau, kaip augau. Tada lietuviai buvo labiau susispietę į vieną gyvenamąjį rajoną įvairiuose miestuose. Aš, pavyzdžiui, į visas mano anksčiau minėtas veiklas galėjau suvaikščioti pėsčiomis.

Taip pat daugelis bijojo dėl lietuvių ateities Lietuvoje, bijojo, kad vyks nuožmi rusifikacija, ir jautė pareigą išlaikyti kalbą, atsivežtą kultūrą, ją kurti, neprarasti, ką Lietuva buvo pasiekusi per tokį trumpą nepriklausomybės laiką. Tarp mano tėvų kartos inteligentų buvo daug tokių, kurie pasišventė ne savo gerovės kūrimui, o lietuvybės išlaikymui ir puoselėjimui. Antra vertus, žinoma, kad dabar kitais atžvilgiais lengviau – yra internetas, puikios susisiekimo galimybės, Lietuva nepriklausoma. Trečiabangių emigracija tik sustiprino ryšius su Lietuva. Gal ne iš karto, bet dabar tikrai ir jie jungiasi į lietuvišką veiklą, suinteresuoti, kad jų vaikai mokėtų lietuviškai. Aš kartais pagalvoju, kad būtent jie išgelbėjo užsienyje esančias lituanistines mokyklas, nes, savaime aišku, su kiekviena karta, gimstančia užsienyje, su retomis išimtimis, kalba skursta, silpnėja. Mažėjo ir mokytojų, ir mokinių. Dabar mokyklos iš naujo klesti.

Gyvendama JAV visuomet dalyvavote bendruomeninėje veikloje. Ką tuomet Jums reiškė būrimasis į bendruomenes, buvimas kartu su tautiečiais?

Tai buvo patvirtinimas ir išlaikymas savo tapatybės.

Esate minėjusi, kad vaikystėje Lietuva Jums buvo tarsi pasakų šalis, tačiau tėvai turėjo mažai iliuzijų grįžti į Lietuvą. Visgi, pasikeitus geopolitinei situacijai, netrukus apsisprendėte sugrįžti. Ar tas gimtosios šalies ilgesys, galbūt net idealizavimas, ir nulėmė tokį sprendimą?

Na, vaikystėje gal ir idealizavau, bet jau paaugus, kai pradėjau studijuoti Lietuvos, Rusijos ir Sovietų Sąjungos istoriją bei domėtis jų aktualijomis, kai teko šiek tiek pagyventi ir komunistinėje Lenkijoje ir sovietinėje Lietuvoje, tikrai jau gerokai prieš grįždama neturėjau iliuzijų. Dėl to ir nenusivyliau. Lietuva – tai mes. Kokią mes ją sukursime, tokia ir bus. O mylėti – tai ne idealizuoti. Galima mylėti tėvynę su visomis jos ydomis ir vargais.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę emigracijos srautai buvo labai dideli, tačiau pastaraisiais metais, valdantiesiems ėmus skirti daugiau dėmesio išvykusiųjų sugrąžinimo strategijai, grįžtančiųjų į Lietuvą skaičiai auga. Jūs pati asmeniškai tą kelią nuėjote, ką galėtumėte patarti, kad ši tendencija įsitvirtintų? Ko trūksta, kad išeiviai nuspręstų parvykti?

Patarti nieko negaliu, nes kiekvienas sprendimas labai individualus. Motyvacijų yra įvairių. Pritariu didesnėms pastangoms išvykusius susigrąžinti. Tai rodo, kad mums rūpi. Taip pat reiktų mums, čia esantiems, toliau kurti tokią Lietuvą, į kurią

norėtųsi grįžti, o išėjusiems – nenutraukti ryšių, domėtis, kas vyksta Lietuvoje. Tiek vieniems, tiek kitiems suprasti, kad mes stipresni kartu, kad turim tapatybę, kurią verta išlaikyti ir puoselėti.

Vyresnioji išeivių karta atliko labai svarbų vaidmenį Lietuvos laisvės byloje, kuomet savo pastangomis labai stipriai prisidėjo, kad apie sovietų priespaudą išgirstų visas pasaulis ir remtų Lietuvos nepriklausomybės siekį. Dabar, gyvenant kitokioje geopolitinėje situacijoje, matyt, ir diasporos misija yra gerokai pasikeitusi. Kaip ją matote?

Padėtis tikrai gerokai pasikeitusi, bet misija panaši. Rūpintis, kad gyvenamųjų kraštų vyriausybės ir visuomenės žinotų, kas yra Lietuva, kodėl jos interesai turi būti ir toms visuomenėms svarbūs. Taip pat rūpintis, kad lietuvybė ir diasporoje klestėtų.

Esate dirbusi su Prezidentu Valdu Adamkumi, įvairiose organizacijose, dabar prisijungiate prie PLB ir būsite Pasaulio Lietuvių Bendruomenės atstovė Lietuvoje. Su kokiais planais, idėjomis ateinate į šias pareigas?

Pasaulio Lietuvių Bendruomenė išsirenka savo vadovybę, kuri ir užduoda prioritetus atsižvelgdama į narių interesus. Būdama PLB atstove, manau, kad dirbsiu išvien su vadovybe, sieksiu kuo labiau prisidėti prie tų prioritetų sėkmingo įgyvendinimo.

Kodėl PLB, jungiančiai viso pasaulio lietuvius, yra svarbu turėti atstovybę Lietuvoje, Seime?

Kaip jau minėjau, be abipusio ryšio, be abipusio veikimo išvien, būsime silpnesni. O kadangi PLB – diasporos atstovai, o Seimo nariai – išrinkti visos tautos atstovai, man atrodo, kad toks ryšys ne tik natūralus, bet ir būtinas.

Praėjusiuose rinkimuose pasaulio lietuviai pagaliau turėjo galimybę rinkti jiems atstovaujantį Seimo narį ir gana aktyviai tai darė, vienmandatė pasaulio lietuvių apygarda buvo didžiausia. Ar tai reiškia, kad diaspora vis labiau nori įsitraukti į Lietuvos kūrimą, politinį gyvenimą, būti visapusiškai aktyvūs, visaverčiai tautos piliečiai?

Manau, kad Jūs pati ir atsakėte į savo klausimą. Žinoma, kad taip.

Po poros metų kartu su Prezidento rinkimais bus organizuojamas

pakartotinis referendumas dėl gimstant įgytos Lietuvos pilietybės išsaugojimo. Tai yra sprendimas, kurio labai laukia užsienyje gyvenantys lietuviai. Kokių referendumo rezultatų tikitės ir ką reiktų padaryti, kad jis pavyktų?

Uždavėte klausimą, į kurį jau daug metų apie tai galvojantys ir tuo tikslu seniai dirbantys žmonės dar nerado atsakymo. Tai ir bus metų galvosūkis man ir visiems, kam rūpi. Reikia toliau ieškoti sprendimų, neprarasti optimizmo. Gal kai kam tai ir atrodo kaip Sizifo akmuo, bet tai nepraranda prasmės.

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.

www.pasauliolietuvis.lt